

13 SZAVAD VILÁGOSSÁG AZ UTAMON



Bibliai ismeretterjesztő füzetek

Megjelenik a Keresztény Értelmiségi Kör
és az Agapé Kiadó gondozásában a Hitélet folyóirat mellékleteként

13A A BÖLCSESSÉG KORLÁTAI (DÁVIDTÓL SALAMONIG)

Mindaz, amit múlt havi leckénkben elmondtunk Dávidról, az ő egyéniségének pozitív megnyilvánulásaira vonatkozik. Bemutatása hiányos lenne, ha nem említénék meg sajnálatos bűnét: a házasságtörést Batsebával, Urijának a királyi gárda leghűségesebb tagjának a feleségével, és a bűntényt, amely Urija halálát okozta (2Sám 11–12).

Dávid életében ekkor végleges fordulat állt be. Szívében kialudt a boldogság fénye. A nép kedveltjéből, a nép megvetettje lett. Egy időre még a városból, Jeruzsálemből is elmenekült, és a Jordánon túl keresett menedéket (2Sám 15–20). Gyerekei egymást gyilkolták, sőt egyikük – Absalom – fellázadt. Lázadását azonban vérbe fojtották.

Dávid beismerte bűnösségét, s az Úr akarata felé fordult személyi tekintélye árán is. Példát mutatott ezzel, hogyan kell cselekednünk, ha megsértettük Istent és az embertársunkat. Több zsoltár is dicséri a királyt alázatos-sága, türelme és hite miatt, amelyek kitartást biztosítottak neki a megpróbáltatások közepette (19. lecke).

AZ ERŐSZAK GYÜMÖLCSEI

Dávid belátta bűntényének következményeit, ahogyan az evangélium is mondja: aki erőszakot keres, az az erőszaktól pusztul el (Mt 26,52).

Dávid példája bizonyítja, hogy Nátán próféta szavai szó szerint megvalósultak: „Nos, a kard sose fordul el házadtól, amiért megvetettél, és elvetted a hettita Urijától a feleségét, hogy a te asszonyod legyen” (2Sám 12,10). Sámuel 2. könyve beszámol Dávid életének második, záró szakaszáról, mely vérontással teli történet. Élete végén az öregedés gyors folyamatával kellett szembenéznie, míg más vele egyidősek erejük teljében tevékenykedtek Ilyen körülmények között adja át a hatalmat Salamonnak.

AZ APA SZAVA FIÁHOZ

„Tartsd szemed előtt, amit az Úr, a te Istened parancsol, járj az ő útjain, tartsd meg parancsait, rendelkezéseit és törvényeit, és kövesd sugallatait, amint írva van Mózes törvényében, hogy minden sikerüljön, amit csak teszel, amibe csak belefogsz” (1Kir 2,3). Így beszélt valamivel halála előtt. Az élet megtanította arra, hogy a király hatalma fölött is van nagyobb hatalom: az isteni akarat, amely igazgatja és irányítja az emberek életét, mind a királyét, mind a közemberét. Az intelmek címzettje Dávid második fia, a fiatal Salamon volt, akit Batseba szült. Salamon azonban nem mindig vette komolyan apja tanácsait.

Két forrás számol be Salamon életéről és munkájáról: a Királyok első könyve az 1–11 fejezetben, és a Krónikák második könyve az 1–9. fejezetben. A Krónikák könyveinek, amelyek Kr.e. 350–300 között keletkeztek, nem az a céljuk, hogy elének tárják a királyok teljes történetét, hanem hogy azokból életre szóló tanulságokat vonjanak le.

A szerző nem akarja elmondani mindazt, amit Salamonnól tud. Csak pozitív oldalát mutatja be, érdemeit pedig felfokozza. Ezért csak két ismert mozzanatot említ, amit már a Királyok könyvei évszázadokkal azelőtt feljegyeztek. E két nagy tett:

□ **A Templom építése** (2Krón 2–8; 1Kir 5–9). Salamon nagy kereskedelembe és gazdasági tevékenységbe vágott: cédrust és más keményfát vásárol Libanonban, tengeri flottát alapított. A Kr. e. 969-ben megkezdett munkálatok hét évvel később fejeződtek be (további részleteket l. 13B: 22).

□ **Bölcsesség.** Salamon Istentől kérte a bölcsességet, de nem önmaga számára, hanem azért, hogy okosan kormányozza királyságát (2Krón 1,10; 1Kir 3,5–14; l. 13C: 45 és 46). A legegyszerűbb házbellektől kezdve (1Kir 3,10–28) egészen Sába királynőjéig (2Krón 9; 1Kir 10) mindenki csodálta az okos uralkodót. Így kell tenünk Krisztussal is, aki sokkal nagyobb Salamonnál (Mt 12,42).

DICSŐSÉG A NÉP HÁTÁN

Az említett nagy tettek mellett a Királyok könyvében olyan dolgokról is olvasunk, amelyek bizony Salamont más fényben tárják eléink, például, hogy trónra lépését vérontás kísérte.

Adonija, Dávid idősebbik fia jogosnak vélte, hogy ő legyen a trónörökös (úgy gondolkodott, mint Ézsau: 1. 5. lecke). A Batsaba szította, palotai cselhúzás miatt Dávid Salamon mellett döntött (1,30köv.).

Salamon katonai puccs által jutott trónra (1,38–40). Minden vetélytársát kivégeztette, hogy megszilárdítsa hatalmát: Adoniját meggyilkoltatta, hasonló sorsa jutott Joáb is, Dávid valamikor tábornoka, Abjatárt a törvényes főpapot leváltatta, majd Anatotba, egy tekintélytelen nép körébe számúzta. Anatot lesz Jeremiás hazája is. Ezek után átszervezte és modernizálta a hadsereget, amelyet ló vontatta harckocsikkal szerelt fel (10,26–27). Helyőrségi városokat alapított meg szekérvárosokat és lovasvárosokat létesített (9,15–19).

A nép azonban megnehezelt Salamonra a sok kötelezettség miatt. Salamon 12 uralkodót nevezett ki, akik behajtották az adót és a robotot, hogy a király és barátai semmiben se nélkülözzenek (1Kir 4,22–23 és 27–28). Munkaszolgálatot vezetett be a templom, a paloták és más középületek építésére. A nép olyan rabszolgaságba került, mint Egyiptomban. Isten nem nézhette jó szemmel ezt a diktatúrát.

Salamon Saulhoz hasonlóan saját egyéni érvényesülésére használta fel a királyságot. A föld leggazdagabb emberei közé tartozott (1Kir 10,23)... Jézus azonban majd kijelenti, hogy Salamon még nagy gazdagságában sem öltözködött olyan szépen, mint amilyen szépek a mező liliomai (Mt 6,29). Salamon úgy élt, mint egy pogány dúsgazdag zsarnok a szegény országban. Feleségül vette a fáraó leányát, s mellette még sok ágyast tartott, sok idegen hercegnőt, akik eltávolították szívét az Úrtól (1Kir 11,1–8). Salamont bölcsként ismerték (olvassa el 13C:47). Viselkedésének megváltoztatása azonban nem maradhatott következmények nélkül. De erről a következő leckében szólunk.

13B – KIEGÉSZÍTŐ OLVASMÁNYOK

22. A JERUZSÁLEMI TEMPLOM

Fekvése. A 2Krón 3,1 szerint Salamon azon a helyen építtette fel a templomot, melyet Dávid választott és vásárolt meg, amely egy sziklás magaslat volt Ófelltől északra, attól a keleti hegytől, amelyre abban az időben a város területe korlátozódott. Ez a helyszín azóta is folyamatosan be van építve. Jelenleg itt található az Omár mecset és az úgynevezett Sziklatemplom. Míg a terület maga könnyen azonosítható, a templom pontos fekvése vitatott. Bizonyosnak tűnik, hogy bejárata keletre nézett, és az ásatások arra utalnak, hogy a szentély mintegy 45 méterre, északra helyezkedett el a mai Sziklatemplomtól.

Belső és külső tér. Nagyjából hét esztendőbe telt Salamon templomának felépítése (1Kir 6,37-38; -> 74:109). A fa és a szakképzett munkaerő Hírámtól, Tírusz királyától érkezett; a követ és a képzetlen munkásokat pedig Jeruzsálem környékéről szereztek (1Kir 5,15-31). A templom bibliai leírása nagy vonalakban világos, de a részletekben sok kívánnivalót hagy maga után (1Kir 6-7; 2Krón 3-4). Nincs adatunk például arról, hogy milyen vastagok voltak a falak, milyen volt a homlokzat díszítése, vagy milyen típusú tetőt alkalmaztak. Sok tudós az 1Kir-ből hiányzó információt későbbi adatokkal egészíti ki Ezekiel látomásából. Így például Ez 41,5 szerint a templom falai 3 méter vastagok voltak, Ez 40,49; 41,8 pedig azt írja, hogy a templom 3 méter magas alapzaton állt.

A belső tér három részre volt osztva: az úlám (előcsarnok); a hékál (palota, templom), melyet később szent helynek vagy szentélynek neveztek; és a debír (hátsó terem), későbbi nevén a Szentek Szentje. A leg-

szentebb rész a Szentek Szentje volt, mivel itt őrizték a szövetségládát. A belső méretek a következők voltak: az épület mindenütt 10 m széles volt; az úlám 5 méter hosszú, a hékál 20 méter, a debír pedig 10 méter. A szövegből nem világos, hogy mivel választották el ezeket a részeket egymástól, de az úlám és a hékál között mindenképpen volt egy fal. Az 1Kir 6,2 a hékálról és a debírről egyetlen egységként beszél, a 6,16-17 arra utal, hogy el voltak választva, mivel leírja mindkettőnek a hosszúságát. De Vaux szövegigazítási javaslata a 6,16-17-hez még jobban megvilágítaná a helyzetet: Salamon „cédrusdeszkákból építtette meg a húsz könyöknyit [10 m] a templom hátsó részétől, a földtől a sarufáig, és (ez a húsz könyök) `el volt különítve` a templomtól a debír számára.” Lehetett még egy átlós elválasztás is, amely nem volt azonos a belső falakat burkoló cédrusborítással. Érdekes, hogy a nemrégiben felfedezett aradi Jahve-szentélyben (Salamon templomának kortársa), az a terület, melyet debírnek mondhatnánk, mindössze egy kamra, amely a hékálnak megfelelő főhelyiségből nyílik. A 6,20 szerint a debír tökéletes 10 méter élű kocka volt, de a 6,2 szerint a templom épületének magassága, mely feltehetőleg a hékált és a debírt is magába foglalta, nem 10 méter volt (a kocka magassága), hanem 15 méter (vagy, a LXX szerint, 12,5 m). Ennek oka az lehet, hogy a debír padlója a hékálnál magasabb szinten volt, de egyes tudósok, akik a debírt egy kocka alakú faépítményként értelmezik, amit a templom nyugati végénél helyeztek, különbséget tesznek a fakocka teteje és a templom jóval magasabbra emelkedő köteteje között.

Külső tér. Közvetlenül Salamon temploma előtt két bronzoszlop állt, a bejárat két oldalán; ezek nem tartoztak szervesen a homlokzathoz, hanem szabadon álltak.

Szerepük inkább jelképes volt, mint funkcionális, mivel a régi kánaáni masszebót vagy szent sztélék maradványai lehettek. Mindkettőnek külön neve volt: az egyik Jákin volt, a másik pedig Boáz (1Kir 7,21). Ezeknek a neveknek a pontos jelentését még mindig nem ismerjük. Egy népszerű magyarázat egybeolvassa a kettőt, és így fordítja: „ő (Jahve) erővel fog megalapozni.” Számos egyéb feltételezés született, de az egyik legérdekesebb az, hogy a kézműves elégedett felkiáltásait tükrözik: Yakin (Szilárd!) és Bo’az (Erővel!). Az aradi templomnak szintén volt két oszlopa, melyek a fő helyiségbe való bejárat két oldalán álltak.

Jeromos Bibliakommentár III, 378

Miután befejeződött a templom építése, el kellett helyezni a Szövetség ládáját. Salamon ünnepre hívta a népet. Sok áldozatot mutattak be Istennek, majd pedig egy igen hosszú menetbe álltak. Végül is a papok bevitték a Frigyládát (Szövetség ládáját) a templom legbelső és legszentebb részébe, a Szentek szentjébe. Miután a papok kijöttek a szentélyből, a templomot betöltötte egy felhő. A héberek számára a felhő Isten jelenlétének a jele volt. Így mindenki megértette, Isten jelét adta, hogy neki tetsző lakhelyet építettek számára. Salamon ezért beszédet intézett a néphez. Áldotta Istent, és hálát adott neki, hogy valóra váltotta ígéreteit. Emlékeztette a népet, Isten maga döntött úgy, hogy a templomot ne Dávid, hanem annak utódja építse föl, majd kifejezte háláját Istennek, amiért lehetővé tette számára, hogy befejezze ezt a magasztos vállalkozást.

A végén Salamon hosszú és nagyon megható imában fordult az Úrhoz. Mindenekelőtt hálát adott neki a Szövetségért, amelyet atyjával és vele kötött, majd kérte az Istent, hogy legyen irgalmas hozzá, váltsa valóra ígéreteit, és legyen állandóan a templomban: „Dehát valóban az emberek közt lakik az Isten a földön? – kérdezte Salamon imájában. – Nézd az egek és az egek ege sem képesek téged befogadni, nem is szólva erről a templomról, amelyet építettem... Tartsd rajta szemed ezen a házon éjjel-nappal, azon a helyen, amelyről azt ígérted: Ott lesz a nevem.”

Végül azokért fohászokodott, akik időközönként elzarándokolnak erre a helyre. Kérte az Istentől, hogy szolgáltatson igazságot a bűnösök szemében, az ártatlant pedig, aki eljön a templomba Isten színe elé, igazolja. Kérte, hogy a bűn és vereség esetén az ima legyen elegendő ahhoz, hogy bocsánatot és segítséget nyerjenek. Könyörgött, hogy szárazság és éhínség, valamint más elemi csapás idején a templom menedékhelyé és az imameghallgatás helyévé váljon. Ilyen szavakat mondott: „Ha ezen a helyen imádkoznak, megvallják nevüket, és elfordulnak bűneiktől, mivel megaláztatad őket, hallgasd meg az égben és bocsásd meg szolgálóknak és népednek, Izraelnek bűneit... Bocsásd meg és segíts, és bánj mindenkivel tettei szerint, úgy, ahogy ismered szívét. Egyedül te ismered az emberek fiainak szívét.” Imádságos elragadtatásában Salamon előre látta azt a pillanatot is, amikor idegen zarándokok is

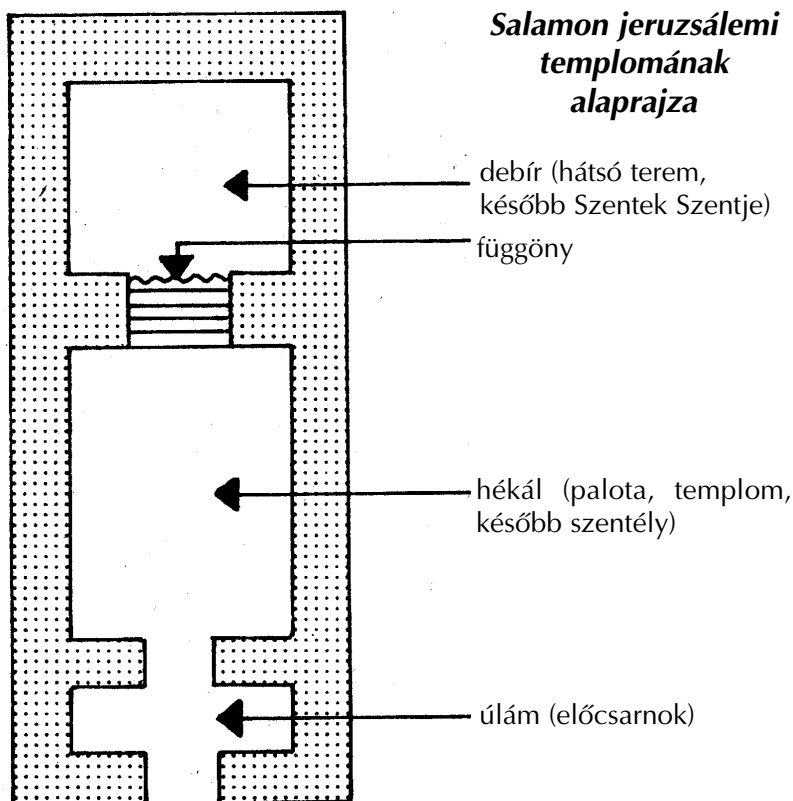
hallani fognak Izrael Istenéről, akik nem tartoznak a választott néphez, útra kelnek, hogy a jeruzsálemi templomban találkozzanak Istennek, és üdvösséget kérjenek Tőle. Az Úr majd ezeket is fogadja és meghallgatja mindaddig, amíg neve ismertté nem válik az egész földön. Salamon külön könyörgött azért, hogy népe még a legborzalmasabb esetben is – ha például megtörténne, hogy vereséget szenved, és idegen földre száműzik – a templom felé fordulva imádkozhasson, és bocsánatot nyerjen. Az ima befejeztével maga Salamon – papi funkciót töltve be, amelyet akkoriban elismertek a királynak – megáldotta a népet, és arra buzdította, hogy mindenkor tegyen eleget az Isten előtt vállalt kötelezettségeinek, és ismerje el mindig az Úr kegyelmét.

Enrico Galbiati, A Biblia és története I, 65

Természetesen Isten nincs hozzákötve jelenlétének ehhez a látható jeléhez: az egek sem tudják őt befogadni, még kevésbé egy földi ház (1Kir 8,27)! De hogy népének megadja azt a lehetőséget, hogy vele meghatározott módon találkozzék, ezt a lakhelyet választotta, amelyről azt mondta: „Ott lesz az én Nevem” (8,29).

Bár a többi szentély sem vált elavulttá, ezentúl Jeruzsálem temploma lesz Jahve kultuszának központja. Ide zarándokolnak az egész országból, hogy „Isten színe előtt megjelenjenek” (Zsolt 42,3); a templom a hívek megható szeretetének tárgya lesz (vö. Zsolt 84; 122). Kétségtelenül azt is tudják, hogy az isteni lakhely „az egekben” van (Zsolt 2,4; 103,19; 115,3; stb.); de a templom Isten égi palotájának mintegy másolata (vö. Kiv 25,40), amely az előbbit valamilyen módon jelenlevővé teszi itt a földön. A benne folyó kultusznak hivatalos értéke is van: a király és a nép itt mutatják be a nemzeti Istennek szóló hódolatot.

Xavier Léon-Dufour: Biblikus teológiai szótár, 1302



45. A FIATAL SALAMON ÁLMA

Gibeonban megjelent az Úr Salamonnak. Éjszaka ál-mában így szólt hozzá az Isten: „Kérj, mit adjak neked!” Salamon ezt felelte: „Nagy irgalommal voltál szolgád, az én atyám, Dávid iránt: hűségesen, jó lélekkel és egyenes szívvel járt színed előtt; mindvégig irgalommal voltál hozzá: megajándékoztad egy fiúval, aki most a trónján ül. Igen, Uram és Istenem, királlyá tetted szolgádat atyám helyett. De hát fiatal ember vagyok, nem tudom, miként kell uralkodni. Ráadásul kiválasztott néped élén áll szolgád, egy nagy nép élén, amely akkora, hogy se szeri, se száma. Adj hát szolgádnak éber szívet, hogy meg tudja különböztetni a jót meg a rosszat. Mert hisz ki tudná másképp kormányozni ezt a te népes népedet?” Tetszett az Úrnak, hogy Salamon ilyen kéréssel fordult hozzá. Ezért így szólt hozzá az Úr: „Mivel épp ezzel a kéréssel fordultál hozzám, nem hosszú életet vagy gazdagságot kértél magadnak, nem is ellenséged életét kérted, hanem bölcsességért könyörögtél, hogy szem előtt tartsd az igazságot, lásd, megadom neked, amit kértél. Bölcs és értő szívet adok neked, amilyen nem volt előt- ted, s nem lesz utánad sem. Ráadásul azt is megadom, amit nem kértél, a gazdagságot és a dicsőséget, hogy nem lesz a királyok közt hozzád hasonló. S ha az én út- jaimon jársz, megtartva parancsaimat és törvényeimet, amint atyád, Dávid járt, hosszú életet ajándékozok ne- ked.”

1Kir 3,5–14

46. SALAMON IMÁJA

„Urunk, Izraelnek Istene, nincs hozzád hasonló isten se fönn az égben, se lenn a földön. Megtartod szövetsé- gedet és irgalmas vagy szolgálidhoz, akik szívük mélyé- ből színed előtt járnak. Szolgádnak, atyámnak, Dávid- nak is valóra váltottad, amit ígértél neki: Igen, a szád

megígérte és a kezed valóra váltotta, amint ezt ma láthat- juk. De Uram, Izraelnek Istene, tartsd meg azt is szolgál- nak, az én atyámnak, Dávidnak, amit akkor ígértél, ami- kor ezt mondtad: Sohasem leszel híjával olyan utódnak, aki színem előtt majd a trónon ül, föltéve, hogy utódaid ügyelnek útjukra s színem előtt járnak, ahogyan te a szí- nem előtt jártál. Váltsd hát valóra ígéretedet, Izrael Iste- ne, amelyet szolgádnak, az én atyámnak, Dávidnak tet- tél!”

(1Kir 8,23–26)

47. MEGFONTOLÁSRA SALAMON HÜTLENSÉ- GÉVEL KAPCSOLATBAN

Salamon, a bölcs, bűnbe esett, és megfélekedezett Istenről. Ugyanez velünk is megtörténhet. Ezért fogadjuk meg Jézus és az apostolok tanácsait:

□ Legyünk állhatatosak és imádkozzunk, hogy ne es- sünk kísértésbe: Mt 26,41.

□ Aki azt hiszi, hogy áll, ügyeljen, nehogy elessék: 1Kor 10,12.

□ Rabságba vetem testemet, hogy míg másokat tanít- tok, magam méltatlanná ne váljak: 1Kor 9,27 – Kedvese- im, ti mindig engedelmesek voltatok, félve-remegve munkáljátok hát üdvösségeteket, nemcsak amikor közte- tek vagyok, hanem sokkal inkább most, hogy távol kell lennem: Fil 2,12.

□ De van egy kifogásom ellened, az, hogy kezdeti szeretetedtől eltértél. Gondold meg, honnan süllyedtél ide! Térj meg, és térj vissza korábbi cselekedeteidhez! Mert elmegyek és elmozdítom helyéről gyertyatartódat, ha nem tartasz bűnbánatot: Jel 2,4–5.

□ Aki azonban mindvégig kitart, az üdvözülni fog: Mt 10,22.

13D – ELLENŐRZŐ KÉRDÉSEK

1. Miben állt Dávid nagy bűne?
2. Hogyan viselkedett Dávid a bűnbeesés után?
3. Egészítse ki a következő mondatot (l. 13A): „Nos, a kard sose fordul el, amiért, és elvette a, a feleségét, hogy a te asszo- nyod legyen”
4. A Krónikák könyve két nagy dolgot említ Salamon életéből. Melyek azok?
 - a. 1.
 - b. 2.
5. Mt 12,42 szerint ki nagyobb még Salamonnál is?
6. Milyen közös vonások fedezhetők fel Salamon és Sa- ul között?
7. Mondja el saját szavaival, mi a véleménye Salamon- ról!